

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

A háztartások devizahitel-felvételi szokásainak változása a pénzügyi válság következtében

Készítette: Kirch Eszter (QIQN8Q)

Tantárgy: Statisztika és adatbányászat alkalmazása a gyakorlatban

Tanár: Dr. Csicsman József

Tartalom:

Tartalom:	2
1. Bevezetés.....	3
2. A háztartási devizahitel-felvétel és az árfolyamváltozás, valamint a kamatkülönbözet változásának kapcsolata	3
2.1. A háztartási hitelállomány és az árfolyamváltozás kapcsolata.....	4
2.2. A háztartási hitelállomány és a kamatkülönbözet kapcsolata.....	10
3. Konklúzió.....	17
Irodalomjegyzék.....	18

1. Bevezetés

Dolgozatomban a háztartási devizahitelezéssel foglalkozom. A pénzügyi válság magyarországi megjelenése jelentősen megváltoztatta a háztartások devizahitel-felvételi szokásait.

A devizahitelezés 2004-es terjedésétől kezdve nagyon nagy sebességű állománynövekedést figyelhetünk meg. Ebben a lakosság alacsony kockázati tudatossága és likviditási korlátai, valamint a fokozódó piaci versenyben növekvő banki kockázatvállalás játszott főszerepet. A lakosság az árfolyamkockázatot kevésbé vette figyelembe, mint a kamatkülönbözet miatti olcsóbb törlesztőrészletet (Bethlendi, Czeti, Krekó, Nagy, Palotai [2005]).

A válság magyarországi megjelenése sok változást hozott a lakossági motivációkban, ezeket vizsgálom a dolgozatban. Arra keresem a választ, hogy a válság megjelenése előtt, illetve után mennyiben befolyásolta az embereket hitelfelvételi döntéseiben a devizaárfolyamok, illetve a kamatok és kamatkülönbözetek alakulása, ehhez az MNB adatbázisát használom. Meg kell említeni, hogy a lakosságot természetesen az általam vizsgáltakon kívül számos egyéb tényező is befolyásolja a hitelfelvételben, illetve a kínálati oldalon is történtek szigorítások. Ezekre a későbbiekben még kitérek.

2. A háztartási devizahitel-felvétel és az árfolyamváltozás, valamint a kamatkülönbözet változásának kapcsolata

A következő fejezetben a magyarországi háztartások devizahitel-állomány változásának árfolyamváltozással, hitelkammattal, illetve kamatkülönbözettel való kapcsolatát vizsgálom. Arra keresem a választ, hogy a pénzügyi válság magyarországi megjelenése megváltoztatta-e a lakosság hitelfelvételi szokásait, és ha igen, hogyan. Megfelelő adatok 2006 decemberétől állnak rendelkezésre. Az elemzés kimenetelét ez nem befolyásolja, hiszen így is elegendő megfigyeléssel dolgozhatunk a válság előtti hitelfelvételi szokások vizsgálatához. Így az elemzés kezdőpontjául ezt az időpontot választottam, és 2009

decemberéig havi bontású adatokat használva keresem a magyarázatot a devizahitelek állományváltozására, a háztartások döntéseinek motivációira.

Leginkább a likviditáskorlátos háztartások kedvelik a devizahiteleket, hiszen az alacsonyabb kamatok alacsonyabb törlesztőrészletekben tükröződnek. A háztartások az árfolyamkockázatot kevésbé veszik figyelembe, mint a vállalati szektor, valószínűleg a hozzáértés és a negatív tapasztalatok hiánya miatt. A háztartások jelentős része forinthitelhez alacsonyabb jövedelme miatt nem is juthat, hiszen bizonyos törlesztőrészlet/jövedelem arány alatt a bankok nem hiteleznek. Ezek a háztartások kevésbé kockázatkerülők, mint a vállalatok, vállalják az árfolyam ingadozásából származó veszélyt az alacsonyabb törlesztőrészletért. A háztartások devizahitel iránti keresletét természetesen számos egyéb tényező is befolyásolja, mint például a bankok kínálati nyomása, az általuk folytatott marketingtevékenység vagy éppen a hitelezési feltételek szigorítása. Ezen tényezők vizsgálata azonban túlmutat dolgozatom témáján, a következőkben az árfolyamváltozás, a kamatok, illetve kamatkülönbségek devizahitel-felvétellel való kapcsolatának elemzését végzem el.

Először statisztikai módszerek alkalmazása nélkül festek képet az eredményekkel kapcsolatos várakozásokról, majd a kialakult elmélet helyességét statisztikai módszerekkel, korreláció-és regressziószámítással próbálom igazolni. Mivel a pénzügyi válság megjelenésének hatását vizsgálom, két időszakot különítettem el az elemzéshez. Az első 2008 augusztusáig tart, a második 2008 szeptemberétől 2009 decemberéig.

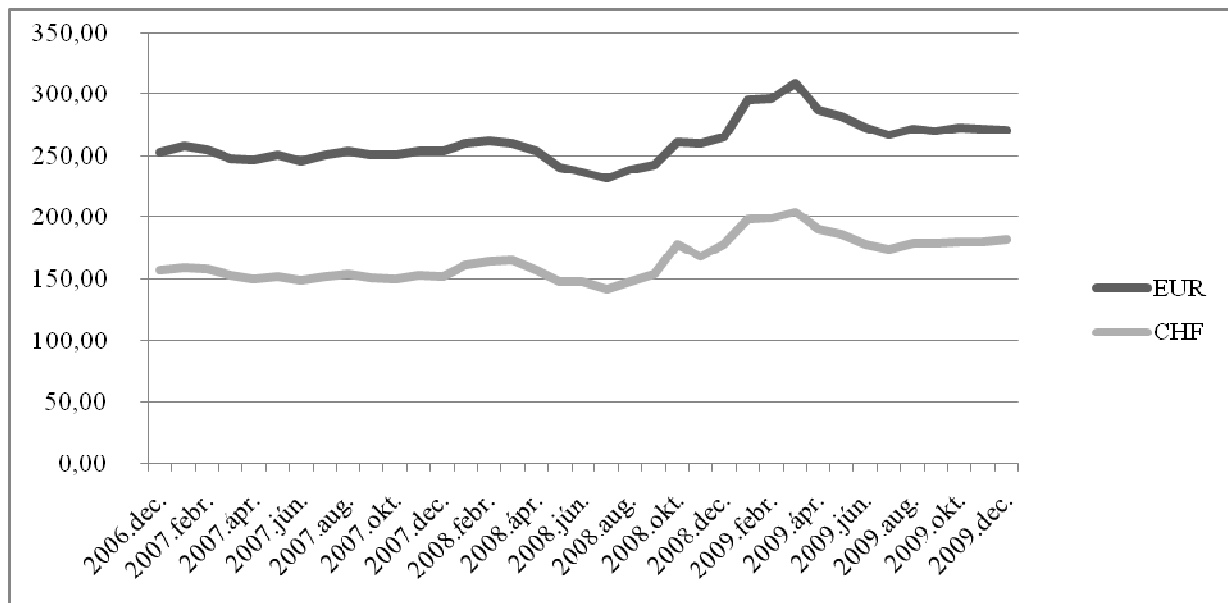
2.1. A háztartási hitelállomány és az árfolyamváltozás kapcsolata

A következő alfejezetben a lakossági devizahitel-állomány és a devizaárfolyamok kapcsolatát vizsgálom. A magyar háztartások devizahiteleinek döntő része svájci frank alapú, azonban a 2008 szeptemberében Magyarországra begyűrűző válság hatására csökkent ezek aránya, és párhuzamosan növekedésnek indult az euró alapú hitelnyújtás (emellett a japán jen alapú hitelek is egyre fontosabbá váltak 2007-től). Fontos még megemlíteni, hogy 2008. február 26-án a Monetáris Tanács eltörölte a forintárfolyam euróval szembeni sávós rögzítését, és lebegő árfolyamrendszerre tért át, ami az árfolyam nagyobb mértékű

ingadozásának lehetőségét vontta maga után (bár az árfolyam a vizsgált periódusban nem lépett ki a korábban meghatározott intervallumból).

Mint az 1. ábrából látható az euró, illetve svájci frank árfolyamok együttmozgást mutatnak, így a különböző alapú devizahitelek meglepte az elemzés kimenetét nem befolyásolja.

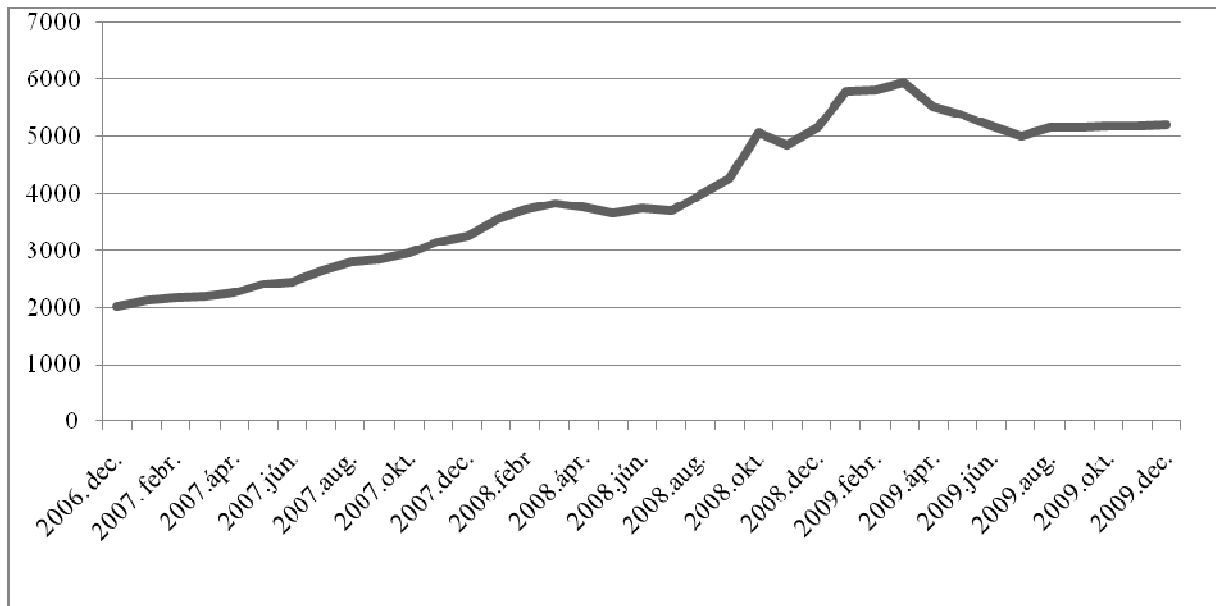
1. ábra: Az euró- és svájci frank árfolyamának alakulása 2006 decemberétől 2009 decemberéig

Forrás: saját adatgyűjtés

A háztartási devizahitel-állomány forintban kifejezett értéke két dolgot foglal magába. Egyrészt a tranzakciókat, vagyis a hitelfelvétel és –visszafizetés különbségét, másrészt egyéb átértékelődést. Utóbbi legnagyobb részben az árfolyamváltozás teszi ki, de megjelennek benne egyéb ár- és volumenváltozások hatásai is. A 2. ábra a lakossági devizahitelek állományát mutatja.

2. ábra: A háztartások devizahitel-állományának alakulása 2006 decemberétől 2009 decemberéig (mrd forint)

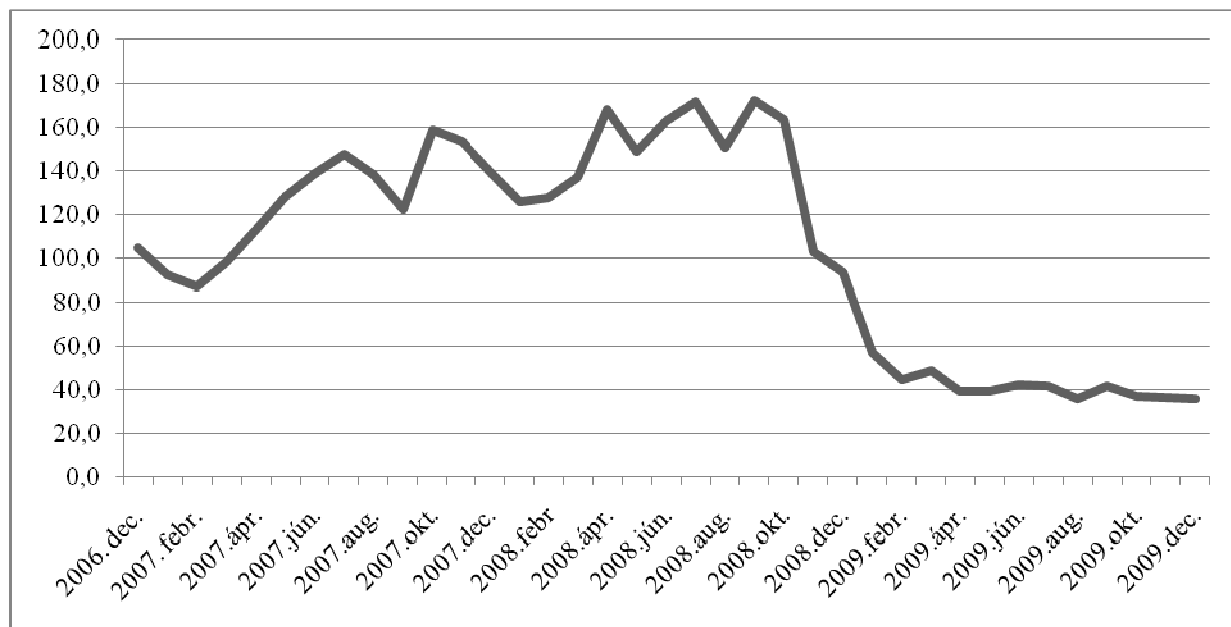

Forrás: saját adatgyűjtés

Ahhoz, hogy a lakosság motivációira vonatkozóan tudjunk következtetéseket levonni, az új szerződések értékének vizsgálatát kell elvégeznünk. Ennek ellenére érdekes lehet a hitelállomány és az árfolyamok kapcsolatának elemzése, így dolgozatomban ezt is megvizsgálom. A devizahitelek nagy része a vizsgált időszak elején svájci frank alapú volt, majd 2008 őszétől terjedni kezdett az euró alapú hitelnyújtás. Míg vizsgálatunk kezdetén, azaz 2006 decemberében az új devizahitelek csupán 3 százaléka volt euró alapú, addig 2009 decemberében ez az érték több mint 77 százalék. Az euró és svájci frank árfolyamok 1. diagramon szemléltetett együttmozgása miatt azonban nem várunk számottevő különbséget a hitelállomány és az egyes árfolyamok változása kapcsolatának elemzésekor. A korreláció értéke a két árfolyam alakulása között 0,96.

A 3. ábra az elemzett periódusban szemlélteti az újonnan felvett devizahitelek értékét.

3. ábra: Új devizahitelek értékének alakulása 2006 decembere és 2009 decembere között (mrd forint)

Forrás: saját adatgyűjtés

Az ábráról látszik, hogy a 2008 szeptemberében az országba begyűrűző válság hatására a devizahitel-felvétel hirtelen zuhanni kezdett, majd 2009 tavaszától beállt egy egyenletesnek mondható, 40 milliárd forintos havi értékre. Ennek alapján a megfigyelt időszakot két részre bontva vizsgálom tovább. A határvonal 2008 augusztusa és szeptembere között van.

A következőkben ebben a két időszakban elkülönítve vizsgálom a hitelfelvétel, valamint a hitelállomány és az egyes árfolyamok kapcsolatát. Ehhez elsőként a korrelációs számítás eszközét használom. Ezen mérőszám a két változó közötti kapcsolatot számszerűsíti, a kapcsolat erősségét a mérőszám 0-hoz, illetve 1-hez és -1-hez való közelsége jelzi. A mérőszám azonban nem mond el semmit az ok-okozati kapcsolatról, erre csak közgazdaságilag következtethetünk. Előfordulhat az is, hogy a korreláció csak a véletlen műve, így a kapott eredményeket fenntartásokkal kell kezelniük.

Mivel az árfolyamváltozások hatásai a lakossági döntésekben (hitelfelvételben) csak később jelentkeznek, a korrelációkat késleltetve is kiszámoltam. Az új szerződések összege esetén a legnagyobb értékek, vagyis a legerősebb kapcsolat 2 hónapos késleltetés esetén figyelhető meg, vagyis a háztartások az árfolyamok változására átlagosan 2 hónappal később reagálnak. A hitelfelvétel és az árfolyamok között negatív kapcsolatot várunk, hiszen ahogy nő az árfolyam, úgy válnak a devizahitelek relatív drágává a helyettesítési lehetőséget kínáló forinthitelekhez képest, vagyis a háztartások ez esetben csökkentik hitelfelvételüket. A teljes

hitelállomány kapcsolatát az árfolyamokkal késleltetés nélkül számoltam, hiszen ez az érték a hitelfelvétel és -visszafizetés mellett az árfolyamváltozásból eredő átértékelődést is tartalmazza, ami pedig azonnali értékváltozást eredményez a devizahitelek állományában. Itt az árfolyamok változásának kettős hatása van. Egyrészt az előbb említett hitelfelvételbeli csökkenés miatt negatív, másrészt a hitelek átértékelődése miatt pozitív kapcsolatot várunk. A két hatás egymáshoz viszonyított nagyságától függ a végeredmény. Számításaim eredményeit az 1. táblázat foglalja össze:

1. táblázat: Korrelációk 1.

	Devizahitel-állomány (késleltetés nélkül)	Új szerződések (2 hónapos késleltetéssel)
EUR (2006.12.-2008.08.)	-0,21	-0,17
CHF (2006.12.-2008.08.)	-0,02	-0,10
EUR (2008.09-2009.12.)	0,97	-0,78
CHF (2008.09-2009.12.)	0,99	-0,82

Adatok forrása: MNB

A táblázatból leolvasható, hogy az árfolyamok az első vizsgált időszakban sem a devizahitel-állománnyal, sem az új hitelek értékével nem álltak erős kapcsolatban.

A második időszakban az állomány nagyon erős pozitív korrelációt mutat az árfolyammal, vagyis ahogy az árfolyam nőtt, úgy nőtt a lakosságnál lévő hitelek nagysága. Ez az érték azonban az árfolyamok változása miatti átértékelődésen kívül a tranzakciókat is tartalmazza. Azt látjuk tehát, hogy az árfolyam növekedése esetén az átértékelődés állománynövelő hatása sokkal nagyobb a hitelfelvétel csökkenésénél, vagy fordítva, a forint felértékelődése miatti állománycsökkenés erősen túlkompenzálja a hitelfelvétel növekedését. Ahhoz azonban, hogy lakosság motivációira vonatkozóan tudjunk következtetéseket levonni, az új szerződések összege értékének kapcsolatát kell megvizsgálnunk az árfolyamokkal. Mint látható, negatív a korreláció ezen két változó között a második időszakban, vagyis ha nő az árfolyam, csökken a hitelfelvétel. A kapcsolat pedig sokkal erősebb, mint a korábbi időszakban, vagyis a háztartások jobban reagálnak az árfolyamváltozásra, mint a válság megjelenés előtt, amikor a korreláció a két változó között igen gyengének mondható.

A következőkben regressziószámítással vizsgálom a fenti változók kapcsolatát, ehhez az EViews5 programot használom. A két időszakra vonatkozóan szezonálisan igazított, logaritmizált adatokat használva, kétváltozós regressziós egyenletek segítségével vizsgálom az egyes változók szignifikanciáját, valamint a tranzakciókra és hitelállományra gyakorolt hatásának számszerű értékét. A 2. táblázat a magyarázó változók regressziós paramétereit és a p-értékeket tartalmazza:

2. táblázat: Regressziós paraméterek és p-értékek 1.

	Devizahitel-állomány		Új szerződések	
	Regressziós paraméter	p-érték	Regressziós paraméter	p-érték
EUR (2006.12.-2008.08.)	-9,42	0,0068	-3,41	0,1031
CHF (2006.12.-2008.08.)	-10,94	0,0317	-3,53	0,2396
EUR (2008.09-2009.12.)	1,18	0,0000	-22,95	0,0001
CHF (2008.09-2009.12.)	1,14	0,0000	-17,08	0,0010

Adatok forrása: MNB

Hasonló következtetésekre juthatunk regressziószámítás alkalmazásával is, mint a korrelációs együtthatók esetében. Láthatjuk, hogy a válság előtt nem minden változó szignifikáns. Az új szerződések, mint eredményváltozó esetében az euró és a svájci frank árfolyama, mint magyarázó változó még 0,1-es szignifikanciaszinten sem szignifikáns, vagyis a válság előtt a hitelfelvétel alakulásában nem játszott szerepet az árfolyamok alakulása. Tekintsük az együtthatókat 0,05-ös szignifikanciaszinten! A devizahitel-állomány, mint eredményváltozó esetében a válság előtt a regressziós paraméterek negatívak, és abszolút értékben 10 körül alakulnak. Az árfolyamok ebben az időszakban stagnáltak vagy csökkenő tendenciát mutattak. Így elmondhatjuk, hogy az árfolyam egy százalékos csökkenése, azaz a forint felértékelődése a hitelállományban tíz százalékos emelkedést eredményez. Mivel a hitelállomány az árfolyamváltozás miatti és a tranzakciók miatti átértékelődést tartalmazza, és az árfolyamváltozás miatt a hitelállománynak ceteris paribus csökkennie kellene, megállapíthatjuk, hogy a tranzakciók értéke, vagyis a hitelfelvétel és visszafizetés különbsége ebben az esetben pozitív, vagyis a lakosság nettó hitelfelvevő. A válság megjelenése után

ezen együttthatók értéke pozitív és 1 körüli. A csökkenő árfolyam ceteris paribus a teljes állomány csökkenését vonja maga után, és ezt már nem kompenzálja túl a hitelfelvétel növekedése. Ha az árfolyam 1 százalékkal növekszik, az a hitelállományt növeli, mint láthatjuk 1 százaléknál kicsit nagyobb mértékben.

Ha az új szerződések összegét tekintjük, akkor láthatjuk, hogy a válság előtt az árfolyamok nem szignifikáns magyarázóváltozói a hitelfelvételnek. A válság megjelenése után mindkét árfolyam szignifikáns független változóvá válik. A táblázatból leolvashatjuk, hogy a paraméterek negatívak és abszolút értékben nagyok. Számításaink eredményeit értelmezve azt mondhatjuk, hogy 2008 szeptembere óta 1 százalékos leértékelődés 17-23 százalékos csökkenést eredményez az új szerződések összegében, azaz a hitelfelvételben, és fordítva, 1 százalékos árfolyamcsökkenés a hitelfelvétel nagymértékű növekedését eredményezi. A korrigált R^2 értékek is azt mutatják, hogy a válság megjelenése előtt az árfolyamok alakulása lényegében nem magyarázta a hitelfelvételt. Míg a 2008 augusztusáig tartó időszakban a svájci frank alapú hitelek esetén 2, az euró hitelek esetén pedig kevesebb mint 9 százalékban magyarázta az eredményváltozót a magyarázóváltozók alakulása, addig 2008 szeptembere óta előbbinél már 52 utóbbinál pedig 66 százalékban.

A fentiekből, különösen az újonnan felvett hiteleket figyelembe véve érdekes, a háztartások magatartására vonatkozó következtetéseket vonhatunk le. Számításaink tanulságai értelmében a pénzügyi válság megjelenése következtében a lakosság hitelfelvételi döntéseinél jobban figyelembe veszi az árfolyam alakulását, mint korábban. A háztartások kockázatkerülőbbé váltak, az árfolyamok változásával kapcsolatos várakozásaikat beépítik hitelfelvételi döntéseikbe, tehát hitelfelvételi szokásaik felelősebbnek mondhatók, mint a korábbi időszakban. Még inkább alátámasztja ezt az elméletet az, ha arra gondolunk, hogy az árfolyamok a késleltetett hitelfelvételi értékekkel erősebben korrelálnak.

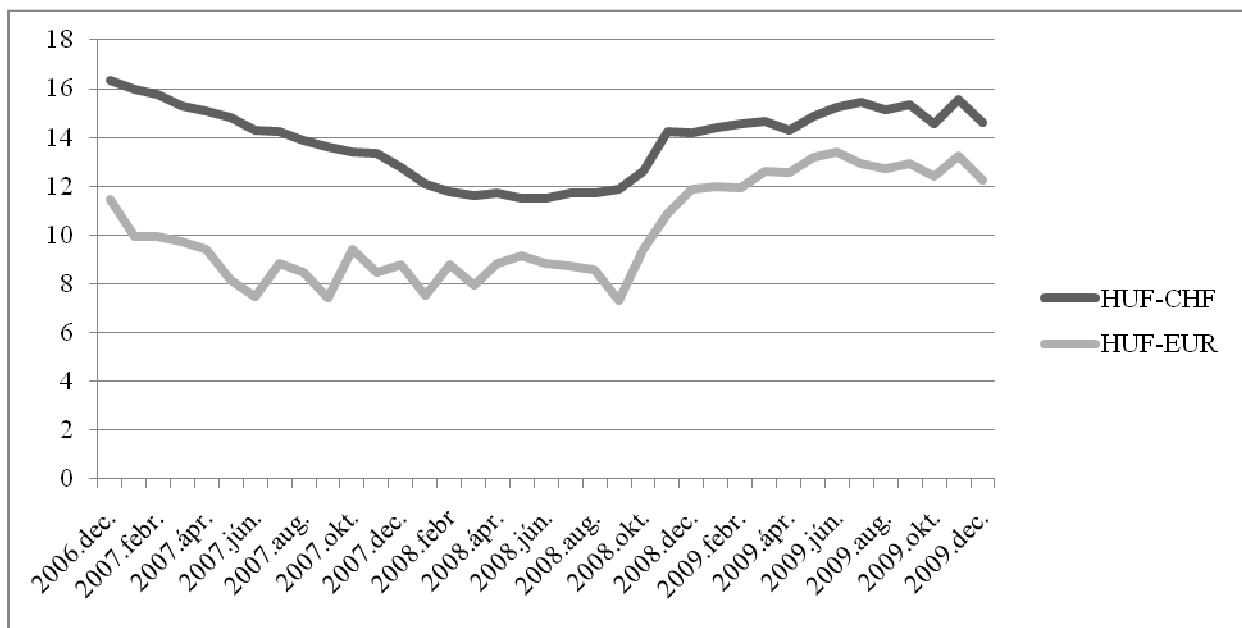
2.2. A háztartási hitelállomány és a kamatkülönbözet kapcsolata

A következőkben a háztartási hitelállomány és a kamatok, illetve kamatkülönbözetek kapcsolatát vizsgálom.

A 4. ábra a forint és euró, illetve svájci frank alapú lakossági hitelek forinthitelekhez viszonyított kamatkülönbözeteinek alakulását mutatja 2006 decembere és 2009 decembere

között. Az átlagkamatok az MNB lakossági hitelkamatokra vonatkozó statisztikáiból a különböző hiteltípusok kamatainak hitelállomány szerinti súlyozott átlagaként kerültek kiszámításra. Meg kell ezen a ponton jegyezni, hogy a nominális forint lakáshitel kamatok torzítást tartalmazhatnak, hiszen az állami lakástámogatási rendszer ezen hitelek esetében reálértéken alacsonyabb kamatot eredményezhet.

4. ábra: A háztartási forint és euró, illetve svájci frank alapú hitelek kamatkülönbségének alakulása 2006 decembere és 2009 decembere között

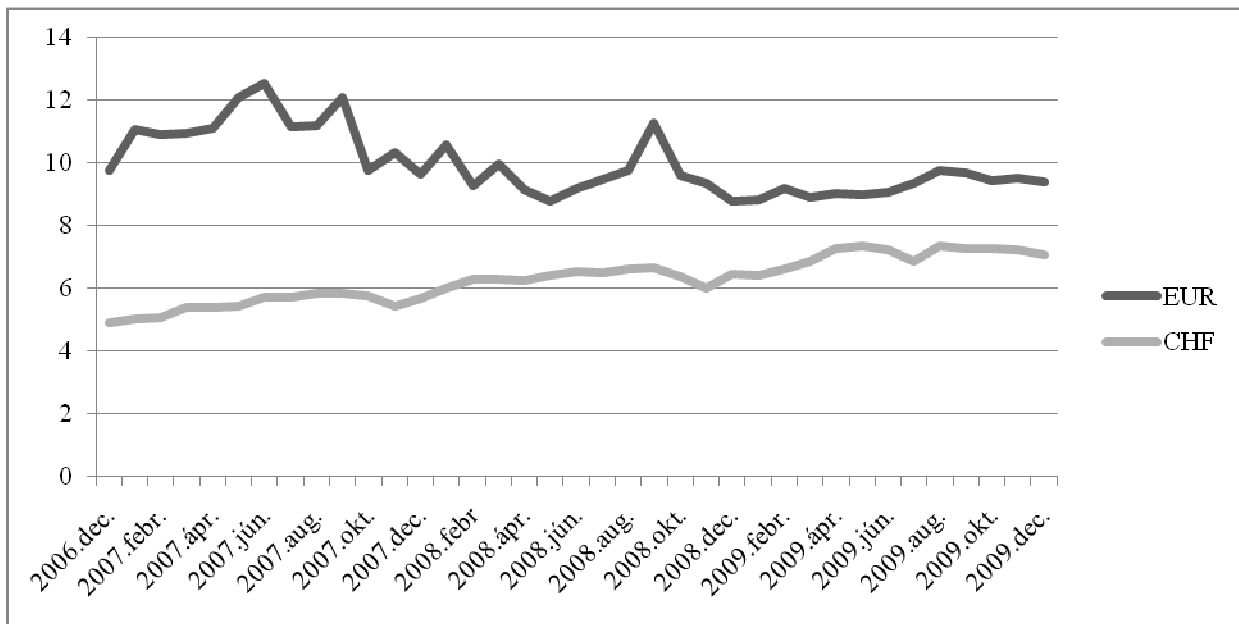
Forrás: saját adatgyűjtés

Az ábráról leolvasható, hogy az átlagos svájci frank hitelek kamatkülönbsége magasabb az euró alapú hitelekénél, vagyis a svájci frank hitelek átlagkamata alacsonyabb, és a vizsgált időszakban a kezdeti csökkenést követően a kamatkülönbségek emelkedésének lehetünk szemtanúi. A legjelentősebb ugrás 2008 szeptemberében figyelhető meg az euró- és forinthitelek kamata között, ugyanekkor – kisebb mértékben ugyan- de a svájci frank hitelekkel számított kamatkülönbszet is növekedésnek indult. Ettől az időponttól kezdve pedig a két kamatkülönbszet együttmozgása figyelhető meg.

Ha összevetjük a kamatkülönbsétek alakulását a hitelfelvétel értékének 3. ábrán szemléltetett alakulásával, negatív kapcsolatot látunk. Ez nem egyezik várakozásainkkal, miszerint a kamatkülönbszet csökkenése, vagyis a devizahitelek forinthitelekhez képesti relatív drágulása csökkenteni a devizaalapú hitelfelvételt. Fontos azonban megemlíteni, hogy mivel a hitelkamatok folyamatosan emelkedtek a megfigyelt időszakban, elképzelhető, hogy a

kamatkülönbözöt emelkedése ellenére a magasabbá váló kamatok miatt a hitelfelvétel visszaesett. Az egyes deviza alapú hitelek átlagkamatainak alakulását a következő diagram szemlélteti.

5. ábra: A háztartási svájci frank és euróhitelek átlagkamatának alakulása 2006 decembere és 2009 decembere között

Forrás: saját adatgyűjtés

A diagramról leolvasható, hogy míg a svájci frank alapú hitelek kamatai folyamatosan és nagyjából egyenletesen növekedtek, addig az euró hitelek kamata állandó ingadozások kíséretében összességében enyhén csökkent. Így itt nem áll fenn az árfolyamoknál megfigyelt együttmozgás, ezáltal a korrelációs értékeknél sem várhatunk az árfolyamoknál tapasztalt, hasonló, azonos kapcsolatot tükröző eredményeket. A kamatokkal való kapcsolat esetén negatív irányt valószínűsítünk, hiszen ha nő a kamat, azaz drágulnak a hitelek, csökken a hitelfelvétel.

Miután a lakosság devizahitel-felvételi mozgatórugóira vonatkozóan próbálok következtetéseket levonni, csak az új hitelfelvétel kapcsolatát vizsgálom a kamatokkal és kamatkülönbözetekkel, az árfolyamváltozást is tartalmazó teljes állomány vizsgálatától eltekintek. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy a pénzügyekben kevésbé jártas háztartások valóban többre értékelik-e az alacsony törlesztőrészleteket, mint amennyire az árfolyamkockázattól tartanak. Ehhez ismét a korreláció- és regressziószámítás eszközét használom.

Mint azt a 3. ábra is mutatja, 2008 szeptemberében, a pénzügyi válság megjelenésekor jelentős változások történtek a devizahitel-felvételben, ezért itt is a két, 2.1. alfejezetben használt időszak elkülönített elemzését végzem el.

Az alábbi táblázat a kamatok és kamatkülönbségek devizahitel-felvétellel számítható korrelációit tartalmazza. Érdekes, hogy a kamatkülönbségek esetén is késleltetett értékek mellett számolhatjuk a legnagyobb korrelációt, pedig a háztartások elvileg mindig az aktuális hitelkamatok alapján döntenek a hitelfelvételről. Miután azonban a hitelfelvételt hosszasan mérlegelés előzheti meg, vagyis a háztartások hosszasan tájékozódhatnak a különböző lehetőségekről a döntés előtt, azt nem feltétlenül a legaktuálisabb ajánlatok tükrében hozzák meg. Így érthető a számítások mutatta eredmény. Ennek megfelelően egy hónappal késleltetett eredményeket közlök.

3. táblázat: Korrelációk 2.

	Új szerződések (1 hónapos késleltetés)
Kamatkülönbszet HUF-CHF (2006.12.-2008.08.)	-0,78
Kamatkülönbszet HUF-EUR (2006.12.-2008.08.)	-0,63
Svájci frank kamatok (2006.12.-2008.08.)	0,83
Euró kamatok (2006.12.-2008.08.)	-0,24
Kamatkülönbszet HUF-CHF (2008.09-2009.12.)	-0,94
Kamatkülönbszet HUF-EUR (2008.09-2009.12.)	-0,96
Svájci frank kamatok (2008.09-2009.12.)	-0,51
Euró kamatok (2008.09-2009.12.)	0,67

Adatok forrása: MNB

A táblázatból leolvasható, hogy a kamatkülönbsétek és a felvett devizahitelek értéke között mindig negatív a kapcsolat. Mint korábban említettük, ez azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy kedvezőbb feltételekkel, vagyis a forintbitelekhez képest relatív olcsóbban lehet devizahitelhez jutni, ezek állománya mégis csökken, vagy fordítva, a devizahitelezés

drágulása ellenére is ezt a formát preferálják a háztartások a hazai valutában felvett hitelekkel szemben. Ha vizsgálódásunkat a két korábban meghatározott időszakra végezzük el, az 4. ábra alapján láthatjuk, hogy az első időszakban a kamatkülönbségek csökkentek, vagyis a relatív drágulás ellenére nőtt a devizahitel-felvétel, bár a kapcsolat gyengébb a két változó között, mint a második periódusban. A jelenséget az alacsonyabb törlesztőrészekkel magyarázhatjuk, hiszen így a likviditáskorlátos háztartások is hitelhez juthattak. Az euró kamatokkal való kapcsolat nem mondható erősnek 2006 decembere és 2008 augusztusa között. Tekintve, hogy ebben az időszakban a devizahitelek nagy része svájci frank alapú volt, és az euróhitelek még az állomány 3 százalékát sem tették ki, érthető az eredmény. A svájci frank kamatokkal a kapcsolat erős, ám pozitív, ami ellenkezik várakozásainkkal. Láthatjuk, hogy az átlagkamat emelkedett, így azt mondhatjuk, hogy a hitelezés drágulása ellenére nőtt a lakosság devizahitel-felvétele.

Mindezekből arra következtethetünk, hogy a válság megjelenése előtt a kamatok, illetve kamatkülönbségek alakulása nem a várt irányba befolyásolta az embereket a hitelfelvételben. Azt mondhatjuk, hogy a lakosság számára a kamatkülönbség meglete elegendő motivációt szolgáltatott ahhoz, hogy a devizahiteleket válasszák a forintbitelek helyett.

A második időszakban fordított a helyzet, a kamatkülönbségek növekedtek, így megállapíthatjuk, hogy a kedvezőbb feltételek ellenére csökkent a devizahitel-felvétel. A kapcsolat itt nagyon erős. Erre kézenfekvő magyarázatul a pénzügyi válság magyarországi megjelenése szolgál. A hirtelen megemelkedett törlesztőrészek, a kialakult médianyomás, a megváltozott kínálati feltételek mind a devizahitelezés visszaszorulását eredményezték. A kamatokkal való kapcsolat vizsgálatakor ellentétes előjelű korrelációs értékekre jutunk a különböző devizatípusok esetén. Ez az egyes átlagkamatok ellenkező irányú mozgásával magyarázható. Fontos azonban, hogy ezen időszak végén már az euró alapú hitelkonstrukciók kerültek előtérbe, míg a svájci frank alapú hitelezés számottevően veszített jelentőségéből. Látjuk, hogy a helyzet fordított, mint az első vizsgált periódusban, vagyis az euró kamatokkal való kapcsolat pozitív, a svájci frank kamatokkal való kapcsolat negatív, viszont egyik esetben sem beszélhetünk erős korrelációról. Az eurókamatok kezdetben csökkentek, majd stagnáltak, általánosságban az új szerződések értékének csökkenését tapasztalhatjuk. A svájci frank kamatok mindvégig enyhe növekedést mutattak, így ez alapján is a hitelfelvétel csökkenését tapasztalhatjuk.

Láthatjuk, hogy a válság megjelenése után a feltételek javulása (pl. kamatkülönbözet-emelkedés) ellenére csökkent a devizahitel-felvétel. Azt mondhatjuk tehát, hogy a kamatok alakulása nem a várt irányba befolyásolja a hitelfelvételt, és nem játszik döntő szerepet az emberek döntéseiben.

A következőkben egyszerű kétváltozós regressziók segítségével, szezonálisan igazított, logaritmizált adatok használatával próbálom számszerűsíteni a devizahitel-állomány és tranzakciók kamatokkal és kamatkülönbözettel való kapcsolatát. Az alábbi táblázat az egyes regressziós paraméterek értékét és a hozzájuk tartozó p-értékeket tartalmazza.

4. táblázat: Regressziós paraméterek és p-értékek 2.

	Új szerződések	
	Regressziós paraméter	p-érték
Kamatkülönbözet HUF-CHF (2006.12.-2008.08.)	-1,05	0,0000
Kamatkülönbözet HUF-EUR (2006.12.-2008.08.)	-1,71	0,0000
Svájci frank kamatok (2006.12.-2008.08.)	1,56	0,0000
Euró kamatok (2006.12.-2008.08.)	-1,50	0,0000
Kamatkülönbözet HUF-CHF (2008.09-2009.12.)	-7,15	0,0017
Kamatkülönbözet HUF-EUR (2008.09-2009.12.)	-5,12	0,0000
Svájci frank kamatok (2008.09-2009.12.)	-13,28	0,0000
Euró kamatok (2008.09-2009.12.)	4,63	0,2245

Adatok forrása: MNB

Tekintsük a változókat 0,05-ös szignifikanciaszinten. A táblázatból láthatjuk, hogy az euró kamatok a válság megjelenése után nem szignifikáns magyarázóváltozója a devizahitel-felvételnek. Láthatjuk továbbá azt is, hogy a válság előtt a kamatkülönbözet 1 százalékos csökkenése a hitelfelvétel értékének 1-2 százalékos emelkedését vonta maga után, tehát hiába drágultak a devizakonstrukciók, mégis több hitelt vettek fel az emberek, mint amennyit

visszafizettek. Ez egybecseng azzal, amit a korrelációs számítás után mondtunk, miszerint nem a kamatkülönbség mértéke, hanem a megléte a fontos az emberek számára. A válság után az együttthatók abszolút értékben többszörösükre növekedtek. Ebben az időszakban a kamatkülönbségek többnyire növekedtek. Számszerűen azt mondhatjuk, hogy a kamatkülönbség 1 százalékos emelkedése ellenére 5-7 százalékkal csökkent a hitelfelvétel. A svájci frank alapú hitelek esetén a válság megjelenése előtt pozitív, 1,5 körüli, utána negatív, abszolút értékben 13 körüli a kamatra vonatkozó együtttható. A svájci frank hitelek kamata csaknem töretlenül emelkedett. Így azt mondhatjuk, hogy a válság előtt 1 százalékos kamatemelkedés esetén másfél százalékos emelkedést tapasztalhatunk a tranzakciókban, a válság után pedig több mint 13 százalékos csökkenést, vagyis sokkal drasztikusabb reakciót. Az euró kamatok csak a válság előtt szignifikánsak. A regressziós paraméter értéke itt várakozásainknak megfelelően negatív, ám fontos megjegyezni, hogy az állomány ekkor még rendkívül kicsi volt. A korrigált R^2 értékei itt az árfolyamokkal ellentétben mindkét időszakban hasonlóan alakulnak, ez alapján azt mondhatjuk, hogy nem történtek olyan drasztikus változások, mint az árfolyamok hatása esetén.

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy 2008 augusztusáig a kamatkülönbségek csökkenése ellenére a háztartások egyre több devizahitelt vettek fel, míg ezután rohamos csökkenésnek indult ez a típusú hitelfelvétel. Vagyis kezdetben a háztartások számára csupán a kamatkülönbség megléte, nem pedig annak növekedése vagy csökkenése szolgáltatott motivációt az euró, illetve svájci frank alapú hitelek felvételéhez. A válság megjelenése után sem a várt irányba befolyásolja a háztartások hitelfelvételét a kamatkülönbségek változása. A svájci frank hitelek kamatánál a válság előttiénel sokkal drasztikusabb lakossági reakciókkal szembesülhetünk 2008 szeptembere után, ám azt is tudjuk, hogy ezen hitelek állománya jelentősen visszaesett a válság megjelenése után.

Természetesen a lakosságot az általam vizsgált árfolyamváltozáson és kamatokon kívül számos egyéb tényező is befolyásolja a hitelfelvételben. Gondolnunk kell arra is, hogy a média nyomása, a válság miatt keltett pánik hatására a hitelfelvétel az árfolyamok és kamatok változásától függetlenül is csökkenhetett. Fontos tényező a hitelfelvételben a jövedelem alakulása, valamint az ezzel kapcsolatos várakozások, amik a válság megjelenésének, a munkahelyek bizonytalanná válásának következtében jelentősen romlottak.

Megváltozott a kínálati oldal, azaz a bankok magatartása is, ami szintén befolyásolta a lakosságot a devizahitel-felvételben. A válság megjelenésének következtében a bankok kockázatvállalása csökkent, ezáltal csökkent hitelkínálatuk. Csaknem minden bank megszüntette a svájci frank hitelek akciós kamattal történő folyósítását, és számos teljesen felfüggesztette ezt a típusú hitelnújtást, mások a kamatok jelentős emelését választották. Jellemző volt a nem ár jellegű feltételek szigorítása is. Ennek következtében a svájci frank hitelek gyakorlatilag teljesen eltűntek a piacról.

A fejezetben vizsgált visszaesés tehát nagyban a szigorítások következménye. Ebből fakad a háztartások megtakarításainak növekedése. A hitel/betét mutató csökkenésében szerepet játszott az is, hogy egyes bankok 2008 végén két számjegyű betéti kamatokkal próbálták megtakarításra ösztönözni ügyfeleiket.

3. Konklúzió

Dolgozatomban a háztartások devizahitel-felvételét befolyásoló tényezőket vizsgáltam. Végző tanulságként elmondhatjuk, hogy a pénzügyi válság megjelenése után a devizahitel-felvétel visszaesett. Ez természetesen a média nyomásának, a fizetéseképtelenné válás lehetősége megjelenésének és tudatosulásának, valamint a bankok megváltozott kínálatának, szigorításainak is köszönhető. Elmondhatjuk azonban, hogy hiába váltak a válság megjelenése után relatív olcsóvá a devizahitelek, a lakosság mindinkább figyelembe veszi az árfolyamkockázatot, és beépíti az árfolyamok változásával kapcsolatos várakozásait devizahitel-felvételi döntéseibe. Míg korábban a kamatkülönbség pusztán meglehetősen elegendő volt ahhoz, hogy a háztartások a devizakonstrukciókat preferálják a forinthitelekkel szemben, a válság megjelenése után kockázatkerülőbbé váltak, és az árfolyamkockázatot figyelembe véve csökkentették a devizahitel-felvételt.

Irodalomjegyzék

Bethlendi András, Bodnár Katalin [2005]: A hazai hitelpiac strukturális változás. A hitelezési felmérés tapasztalatai, Hitelintézeti Szemle, negyedik évfolyam, 3. szám

Bethlendi András, Czeti Tamás, Krekó Judit, Nagy Márton, Palotai Dániel [2005]: A magányszektor devizahitelezésének mozgatórugói, MNB Háttér tanulmányok, 2005/2, Online ISSN: 1587-9356

Bethlendi András [2007]: A hitelpiac szerepe a hazai háztartások fogyasztási és megtakarítási döntéseiben, Közgazdasági Szemle, LIV.évfolyam, 1041-1065. oldal,

Csontó Balázs, Siklós Dóra [2006] Több hitel, nagyobb kockázat?

MNB, [2000]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2000. augusztus), 27-28. oldal

MNB, [2001]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2001. február), 26-28. oldal

MNB, [2001]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2001. május), 26-28. oldal

MNB, [2001]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2001. november), 29-31. oldal

MNB, [2002]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2002. június), 24-26. oldal

MNB, [2002]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2002. december), 28-31. oldal

MNB, [2003]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2003. május), 40-45. oldal

MNB, [2003]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2003. december), 48-52. oldal

MNB, [2004]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2004. június), 45-50. oldal

MNB, [2004]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2004. december), 59-63. oldal és 86-92. oldal

MNB, [2005]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2005. április), 44-53. oldal

MNB, [2005]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2005. október), 34-41. oldal

MNB, [2006]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2006. április), 38-44. oldal

MNB, [2007]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2007. április), 33-38. oldal

MNB, [2008]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2008. április), 48-54. oldal

MNB, [2008]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2008. december), 28-30. oldal

MNB, [2009]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2009. április), 30-41. oldal

MNB, [2009]: Jelentés a pénzügyi stabilitásról (2009. november), 27-30. oldal

MNB [2008]: Közlemény a forint euróval szembeni ingadozási sávjának az eltörléséről (http://mnb.hu/engine.aspx?page=mnbhu_monet_kozlem&ContentID=10747 (2011-04-01))

MNB, [2010]: Szakmai háttéranyag

(http://www.google.hu/url?sa=t&source=web&oi=revisions_result&ct=result&cd=2&ved=0CAkQhgIwAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.mnb.hu%2FResource.aspx%3FResourceID%3Dmnbfile%26resourcename%3Dhatteranyag_1002&ei=x7HeS7f0KceYOKjbxIwH&usg=AFQjCNGwiD9OV-sIE7ng7Quop4BAcntPGg&sig2=17zjZDQoB9Eux1CItTc6uw (2011-04-25))